

ประโยค ป.ธ. ๕
แปล ไทยเป็นมคธ
สอบ วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔

๑. พระราชา รับสั่งให้จัดเกวียนหลายร้อยเล่มส่งไป ให้ชนทรัพย์นั้นมาให้ทำ เป็นกองไว้ที่ท้องสนามหลวงแล้ว รับสั่งให้ชาวพระนครราชคฤห์ประชุมกันแล้ว ตรัสถาม ว่า ในพระนครนี้ ใครใครมีทรัพย์ประมาณเท่านี้บ้างไหม ? เมื่อทวยราษฎร์กราบทูลว่า ไม่มี พระเจ้าข้า จึงทรงตั้งกุมภโฆสกนั้นไว้ในตำแหน่งเศรษฐี ด้วยเครื่องยกย่องเป็น อันมาก พระราชทานลูกสาวของหญิงนั้นให้แก่เขาแล้ว เสด็จไปยังสำนักพระบรมศาสดา พร้อมกับเขา ถวายบังคมแล้ว กราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอพระองค์โปรด ทอดพระเนตรชายคนนี้ ธรรมดาคนนี้มีปัญญาแบบนี้ ย่อมไม่มี เขาแม้จะมีสมบัติถึง ๔๐ โภกฏี ก็ไม่ทำอาการเย่อหยิ่ง หรืออาการเพียงความทะนงตน เป็นเหมือนคนกำพรว้า ทุ่งผ้า เก่า ๆ ทำการรับจ้างเป็นอยู่ที่ถนนอันเป็นที่อยู่ของคนรับจ้างหม่อมฉันรู้ได้ด้วยอุบาย ชื่อนี้ ก็แลครั้นรู้แล้ว จึงสั่งให้เรียกมา ไล่เลียงให้ยอมรับว่ามีทรัพย์แล้วให้ชนทรัพย์ นั้นมา ตั้งไว้ในตำแหน่งเศรษฐีแล้ว หม่อมฉันยังให้แม่ลูกสาวแก่เขาด้วย ข้าแต่พระองค์ ผู้เจริญ ผู้มีปัญญาแบบนี้ หม่อมฉันยังไม่เคยเห็น ฯ พระบรมศาสดาทรงสดับเรื่องนั้น แล้วตรัสว่า มหาบพิตร ชีวิตของผู้เป็นอยู่อย่างนี้ ชื่อว่าความเป็นอยู่ประกอบด้วยธรรม ความจริงความเป็นใหญ่ทั้งหลาย ย่อมเจริญฝ่ายเดียว แก่ผู้ถึงพร้อมด้วยความเพียร ผู้สมบูรณ์ด้วยสติ ผู้มีกรงานบริสุทธิ์ทั้งกายและวาจาเป็นต้น ผู้มีปกติใคร่ครวญด้วย ปัญญาแล้วจึงทำ ผู้สำรวมทั้งกายเป็นต้น ผู้เลี้ยงชีวิตอยู่โดยธรรม ผู้ดำรงอยู่ในความ เป็นอยู่ไม่ปราศจากสติ แบบนั้น ดังนี้แล้ว ตรัสพระคาถานี้ว่า

ยศย่อมเจริญยิ่งขึ้น แก่ผู้มีความขยัน ผู้มีสติ ผู้มีกรงานสะอาด
ผู้มีปกติ ใคร่ครวญแล้วจึงทำ ผู้สำรวมระวัง ผู้เป็นอยู่โดยธรรม
และผู้ไม่ประมาท ดังนี้ ฯ

๒. ชายผู้เป็นบัณฑิตนั้น เข้าไปหมู่บ้านแล้ว เทียวเดินบอกบุญว่า พ่อแม่ทั้งหลาย วันพรุ่งนี้ ข้าพเจ้านิมนต์พระสงฆ์มีพระพุทธรองค์ทรงเป็นประธานแล้ว ขอเชิญท่านทั้งหลายถวายแก่พระเท่าจำนวนที่สามารถ (จะถวายได้) เมื่อชนทั้งหลายกำหนดกำลังของตนแล้ว กล่าวว่ พวกเราจักถวาย ๑๐ รูป พวกเรา ๒๐ รูป พวกเรา ๑๐๐ รูป พวกเรา ๕๐๐ รูป ดังนี้เป็นต้นแล้วจึงจดคำของชนทั้งหมดลงไว้ในบัญชีตั้งแต่ต้นมา ฯ

ก็สมัยนั้น ในพระนครนั้น มีชายคนหนึ่งปรากฏว่ เป็นคนเฉลียวใจมาก เพราะเขาเป็นคนจนอย่างยิ่ง ฯ ชายบัณฑิตนั้น เห็นชายเฉลียวใจแม้นั้นมาถึงเฉพาหน้า จึงบอกว่ เพื่อนมหาบุคคลตะ ข้าพเจ้านิมนต์พระสงฆ์มีพระพุทธรองค์ เป็นประธาน เพื่อฉันในวันพรุ่งนี้แล้ว วันพรุ่งนี้ พวกชาวเมือง จักถวายทานกัน เพื่อน จักเลี้ยงพระสักกี่รูป เล่า ฯ เจ้านายข้าพเจ้าจะต้องการอะไรด้วยพระทั้งหลายเล่า ธรรมดาความต้องการด้วยพระทั้งหลาย เป็นเรื่องของพวกคนมีทรัพย์ ส่วน ข้าพเจ้าแม้เพียงข้าวสารทะนานหนึ่ง เพื่อประโยชน์แก่ข้าวต้มในวันพรุ่งนี้ ก็ยังไม่มี ข้าพเจ้า ทำงานรับจ้างเลี้ยงชีพ ข้าพเจ้า ต้องการอะไร ต้องการอะไรด้วยพระทั้งหลายเล่า ฯ ชายผู้เป็นบัณฑิตนั้น กล่าวอย่างนี้ว่ เพื่อนมหาบุคคลตะ ชนเป็นอันมาก ในพระนครนี้บริโภคโภชนะอย่างดี นุ่งผ้าเนื้อละเอียด แต่งตัวด้วยเครื่องอาภรณ์ ต่าง ๆ นอนบนที่นอนอันงามสง่า ย่อมเสวยสมบัติกัน ส่วนเพื่อนทำงานรับจ้างทั้งวัน ยังไม่ได้ อาหาร แม้เพียงพอเต็มท้อง แม้เมื่อเป็นเช่นนี้ เพื่อน ยังไม่รู้สึกรหรือว่ เราไม่ได้อะไร ๆ เพราะไม่ได้ทำบุญ อะไร ๆ ไว้แม้ในปางก่อน ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๕ แปล ไทยเป็นมคธ

๑. ราชา อเนกสถานิ สกฺวานิ โยชาเปตฺวา ปหิณฺตีวา ตํ ฌนํ อหฺราเปตฺวา
ราชขุคเณ ราสี กาทเรตฺวา ราชคหฺวาสิโน สนนฺธิปาตาเปตฺวา อตฺถิ กสฺสจฺจ อิมสฺมึ
นคเร เอตฺตํ ฌนฺตํ ปุจฺฉิตฺวา นตฺถิ เทวาทิ มหฺนฺเตน สกฺกาเรน ตํ เสฏฺฐิจฺ्ञาเน
จเปตฺวา ตสฺสา ธีตฺรํ ตสฺส ทตฺวา เตน สทฺธิ สตฺถุ สนฺตํกํ คนฺตฺวา วนฺทิตฺวา
ภนฺเต ปสฺสณฺมํ ปุริสํ เอวฺรุโป ธีตฺมา นาม นตฺถิ จตฺตาฬิโกฏฺฐิวิโกโว โหนฺโตปิ
อุพฺพิลลาวิตาการํ วา อสฺมิมานมตฺตํ วา น กโรติ กปฺโณ วย ปิไลตํกํ นิวาเสตฺวา
ภตฺทกวีธิยํ ภตฺตี กตฺวา ฌีวนฺโต มยา อิมินา นาม อุปาเยน ฌาโต ชานิตฺวา จ ปน
ปฏฺโกสาเปตฺวา สชนภาวํ สมฺปญฺญาเปตฺวา ตํ ฌนํ อหฺราเปตฺวา เสฏฺฐิจฺ्ञาเน จปิตฺ
ธีตาปิสฺส มยา ทินฺนา ภนฺเต มยา เอวฺรุโป ธีตฺมา น ทิฏฺฐจฺุพฺโพติ อาท ๑ ตํ
สุตฺวา สตฺถา เอวํ ฌีวนฺตสฺส ฌีวิตํ ฌมฺมิกฌีวิตํ นาม มหาราช เอวฺรุปสฺส ทิ วยิย-
สมฺปนฺนสฺส สติสมฺปนฺนสฺส กายวาจาทีหิ ปริสุทฺทกมฺมสฺส ปญฺญา ยนิสมฺมการิโน
กายาทีหิ สยฺยตสฺส ฌมฺมฌีวิตํ ฌีวนฺตสฺส สติอวิปฺวาเส จิตฺสฺส อิสฺสรียา วฑฺฒน-
ติเยวาทิ วตฺวา อิมํ คาถมาห

อุฏฺฐานวโต สตีมโต

สุจิกมฺมสฺส นิสฺมมการิโน

สยฺยตสฺส จ ฌมฺมฌีวโน

อปปมตฺตสฺส ยโสภิวฑฺฒตีติ ๑

(ฌมฺมปทฺฐกถาย ทฺติโย ภาโค/หน้า ๗๒ - ๗๓)

๒. โส (ปณฺธิโต) คามํ ปริสิตฺวา อมฺมตาตา เสว มยา พุทฺธปฺมุโข ภิกฺขุ-
 สงฺโฆ นิมนฺตีโต ตุมฺเห ยตฺตกาณํ ภิกฺขุณฺํ สกฺโกถ ตตฺตกาณํ เทถาติ อารโจะตฺวา
 วิจฺรฺนโต อตฺตโน พลํ สลฺลภฺเขตฺวา มยํ ทสฺนฺนํ ทสฺสาม มยํ วีสฺติยา มยํ สตฺสฺ
 มยํ ปณฺจณฺนํ สฺตานนฺตี วุตฺเต สพฺเพลํ วจฺนํ อาทิตฺโต ปฏฺจาย ปณฺเณ อารโเปสิ ฯ
 เตน จ สมเยน ตสฺมี นคฺเร อติทฺคฺคตภาเวเนว มหาทฺคฺคโตติ ปณฺญาโต เอโก
 ปุริโส อตฺถิ ฯ โส ตํปี สมฺมุขาคตํ ทิสฺวา สมฺม มหาทฺคฺคต มยา สุวาทนาย
 พุทฺธปฺมุโข ภิกฺขุสงฺโฆ นิมนฺตีโต เสว นคฺรวาสินํ ทานํ ทสฺสนฺติ ตฺวํ กตฺตี ภิกฺขุ
 โภเชสฺสสฺตี ฯ สามิ มยฺหํ กิํ ภิกฺขุหิ ภิกฺขุหิ นาม สฺชนานํ อตฺถโถ มยฺหํ ปน เสว
 ยาคฺอุตฺถาย ตณฺหฺทูลนาฬิมตฺตํปี นตฺถิ อหํ ภตฺตี กตฺวา ชีวามิ กิํ เม ภิกฺขุหิตฺติ ฯ
 เอวมาห สมฺม มหาทฺคฺคต อิมสฺมี นคฺเร สุโภชนํ ภูมฺชิตฺวา สุขุมวตฺถนิตฺถา
 นานาภรณปฺปฏิมณฺตีตา ลีริสฺยเน สยมานา พหุ ชนา สมฺปตฺตี อณุภวนฺตี ตฺวํ ปน
 ทิวสํ ภตฺตี กตฺวา กุจฺฉิปุรตฺตํปี น ลภฺสิ เอวํ สนฺเตปี อหํ ปุพฺเพปิ กิณฺจิ อกตฺตฺตา
 กิณฺจิ น ลภามิตี น ชานาสีตี ฯ (ธมฺมปทฏฺจกถาย จตฺตฺโถ ภาโค/หน้า ๒๒ - ๒๓)